

گفتگو با دکتر محمد مهدی اسلامی، رئیس پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

مدرسه زندگی

هدف همه انبیای الهی است

و بنیادین مدرسه زندگی، در چه ماندگاری نشاط در وجود افراد است.

• بین مدرسه زندگی و نشاط یک هم عرضی وجود دارد؟

میزان تحقق مدرسه زندگی را می‌توانیم اندازه‌گیری کنیم. اگر در یک جمله دنبال خط کشی باشیم که به وسیله آن بگوییم چقدر از شعار مدرسه زندگی محقق شده، خط کش نشاط گری است یعنی خط کشی که قدرت محاسبه نشاط را در وجود فراگیران و فرآهنگان دارد. در سیمای معصومین (ع) یک نوع بهجت و نشاط وجود داشته است. همه غم‌های عالم در مواجهه بیرونی و چهره ظاهری آن‌ها جز نشاط و دوستی مردم چیزی نبوده است ما چنین مدرسه‌ای می‌خواهیم تا دانش‌آموزان مکتب توحید و عصمت را حاضر تر و آماده‌تر کنیم.

• چه کسانی می‌توانند مدرسه زندگی را محقق کنند؟

صفت مدرسه زندگی، زنده بودنش است که قسمت‌های کاربستش به صفات رویین تشبیه می‌شود. صفاتی که در لایه‌های زیرین است، جایگاه استحکام صفات رویین هستند. ما صفات رویین یا صفات برین را همان صفاتی می‌دانیم که یافته‌هایمان را محقق می‌سازد و یافته‌های پژوهشی را به کاربرت نزدیک می‌کند. کسی می‌تواند مدرسه زندگی را محقق کند که یک دانشمند کاملاً فرهیخته است که خود تربیت شده مدرسه زندگی باشد.

• آیا در حال حاضر چنین مدارسی را داریم؟

تعداد این مدارس خیلی محدود و نادر است. در هر منطقه آموزش و پرورش ممکن است یک مورد را بتوانیم به عنوان مدرسه زندگی یا مدرسه برتر نام ببریم. به مدارس برتر که وارد می‌شویم، می‌بینیم که معلمانی در این مدارس هستند که توانستند در تحقق قسمتی از ایده مدرسه زندگی سهیم باشند. آنها عموماً خود تربیت یافته شده چنین مدرسه‌ای هستند که این روند باید توسعه یابد.

• تفکر در مدرسه زندگی چه جایگاهی دارد؟

در مدرسه زندگی یادگیری به عنوان عنصر اصلی در هر لحظه در حال انبساط است. تولید یادگیری از توانایی به کارگیری قدرت تفکر در معلم و متعلم ناشی می‌شود. بنابراین همچنان که عنصر یادگیری در حال بالندگی است، عنصر دیگری نیز در حال جوشش است که تفکر نام دارد. یادگیری در نتیجه تفکر فرد و در چنین بستری آماده و تولید می‌شود.

• جایگاه معلم در مدرسه زندگی کجاست؟

معلم در چنین مدرسه‌ای مدیریت یادگیری را بر عهده دارد یعنی هنر اصلی معلم و جایگاه رفیع معلم در انعکاس پررنگ‌تر سؤالی است که منشأ آن یادگیری فعال است. هر درسی که می‌خواهد ارائه شود در یک جمله سؤالی می‌تواند

«مدرسه زندگی» ایده‌ای است که «محمود فرشیدی» وزیر محترم آموزش و پرورش در ابتدای تصدی این پست مطرح نمود. در خصوص اقداماتی که پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش در ارتباط با این موضوع دنبال کرده است، باریاست این پژوهشگاه به گفت‌وگو نشستیم.

• آقای دکتر مدرسه زندگی چه مدرسه‌ای است؟

مدرسه زندگی جایی است که زندگی، حی و زنده بودن در آن جریان دارد و دانش‌آموزان در این مدرسه برای "زندگی" آماده می‌شوند. مدرسه زندگی یک محیط زنده است که در آن زندگی جاری است و دانش‌آموزان در حالی که زندگی می‌کنند، زندگی بهتر، مؤثرتر و کارآمدتر از همه بالاتر زندگی منتهی به هدف را در اثر فعالیت زندگی‌گونه در مدرسه می‌آموزند. این چنین محیطی که زنده است و زندگی در آن جریان دارد، می‌تواند به هدف زندگانی نزدیک‌تر باشد که می‌توانیم آن را مدرسه زندگی بنامیم. مدرسه زندگی مهم‌ترین هدف همه انبیای الهی است و هدف اصلی آموزش و پرورش نیز می‌باشد.

• ویژگی‌ها و شاخص‌های این مدرسه کدامند؟

هر کجا که انسان به اهداف زندگی مؤثرتر، نزدیک می‌شود، می‌تواند یکی از صفات مدرسه زندگی باشد.

• به نظر شما آیا با یک چنین تعریف و توقعی به چنین مدرسه‌ای می‌توانیم برسیم؟

یک کعبه آمال در تعریف مدرسه زندگی خلاصه کردیم. بنابراین نمی‌توان گفت که مدرسه زندگی خیلی هم در دسترس است و خیلی آسان می‌توان به آن رسید. آن چیزی که انتظار داریم این است که پژوهش‌های کاربردی ما بتواند صفات و ویژگی‌های مورد نظر مدرسه زندگی را قابل تبیین، کند. در تحقق صفات برتر مدرسه زندگی، سعی ما بر آن است که صفت زنده بودن را بررسی کنیم. در چه زنده بودن به این بستگی دارد که ما چقدر در وجود فرد نشاط ایجاد کنیم. بنابراین عامل و عنصر اصلی

❑ کسی می‌تواند مدرسه زندگی را محقق کند که یک دانشمند کاملاً فرهیخته است که خود تربیت شده مدرسه زندگی باشد

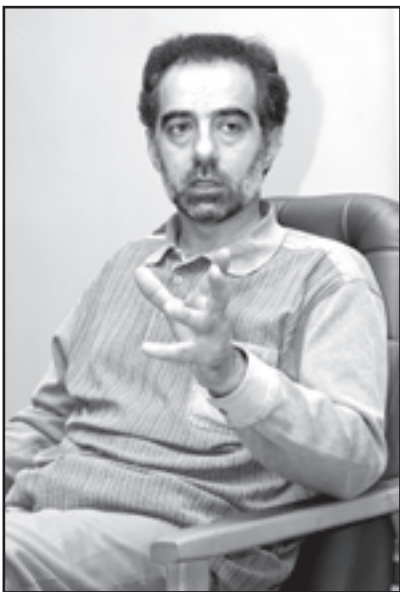
❑ در مدرسه زندگی یادگیری به عنوان عنصر اصلی در هر لحظه در حال انبساط است. تولید یادگیری از توانایی به کارگیری قدرت تفکر در معلم و متعلم ناشی می‌شود

❖ یادگیری در یک محیط بالنده
به وسیله یک انسان بزرگ که نام
او را مدیر یادگیری گذاشتیم، قابل
تحقق است

**❖ ما تلاش می کنیم که در پیمایش
میدانی محققان، تمام همت
پژوهشگران را صرف کنیم تا
در این زمینه قوی ترین پژوهش ها
انجام گیرد تا یافته های آن قابل
کار بست باشد**

اشخاص یاددهنده و یادگیرنده نهفته شده است. ما سال گذشته ۳۰ هزار و ۶۰ معلم پژوهنده داشتیم که این تعداد در ۹۰ الی ۱۰ سال پیش ۸۰۰ یا ۹۰۰ نفر بود. از این تعداد اثر، ۱۹۸ اثر برتر شناخته شد که ارزش کاربردی داشتند. بنابراین وقتی می گوئیم معلم پژوهنده داریم یعنی یک ذهن فعال داریم که یک مطلب را اضافه بر آن چه هست، پاسخ داده است. یافته های علمی ما در قالب کارگاه، سخنرانی و جلسات منتقل می شود. بنابراین آنچه تولید می شود در درون مدارس در حال اثر گذاری است و هر لحظه با امیدواری بیشتر این اثر افزوده تر می شود.

• پژوهشگاه برای تبدیل مدارس به مدارس پژوهنده چه اقداماتی را می تواند انجام دهد؟

پژوهشگاه در دوره دانش آموزی برنامه های زیربنایی ارائه کرده است و همانطور که دانش آموزان ما در المپیادها و امتحانات سراسری، توفیقات خاص به دست می آورند، دانش آموزان پژوهشگر نیز از طریق برنامه «دانش آموز پژوهنده» هدایت می شوند که تاکنون توفیقاتی هم داشته اند. از طریق برنامه های آموزشی پیش بینی شده طیفی از توانایی ها در دانش آموز پژوهنده مانند قدرت مکتوب کردن یا قدرت ترسیم کردن تقویت می شود.

• آیا کشف و استخراج این اطلاعات مستندسازی می شود تا در اختیار علاقه مندان قرار گیرد؟

مستندسازی از فرایندهایی است که اگر آموزش و پرورش را به چشم صنعت نگاه کنیم و به دنبال منافع مادی و بیرون مدرسه ای باشییم مطرح می گردد، ولی چنانچه آموزش و پرورش را مولد صنعت بدانیم نه به عنوان یک صنعت، افکاری که در جریان است را به خودی خود مستند شده می بینیم. چون آن فکر در حال افزودن است. وقتی دانش آموز پایه های تحصیلی را طی می کند، وارد دانشگاه شده و سپس وارد بازار کار می شود، این افکار را با خود می برد و ارائه می کند. هیچ پایگانی ای فعال تر و پویاتر از فکرهای جوانانی که یافته های آنان در جهت توسعه جامعه است، نمی باشد.

• نقش نشریات تخصصی برای افزایش کیفیت آموزشی در مدارس چیست؟

مفهوم تعلیم و تربیت یک مفهوم مادی و دادوستدی نیست. واقعیت تعلیم و تربیت بالاتر از این مسائل است و سرمایه ای که تعلیم و تربیت تولید می کند جریان های اصلی را در رشد سرمایه هدف می گیرد که اسم آن را توسعه انسانی می گذاریم. وقتی توسعه انسانی محقق می شود، استعداد اقتصادی جامعه نیز رشد می کند و تولید در جامعه افزایش می یابد. شما با تولید این مجله، استعداد جامعه را بالا برده و باعث می گردید جامعه مستحکم شود. چنین جامعه ای با هر خبری نمی لرزد و یک کنش فردی نمی تواند یک موج غیر منتظره را ببیند.

از ضرورت های این کار حوصله است که در واقع از واجبات امر تعلیم و تربیت می باشد. این نشریه می تواند باعث ماندگاری اندیشه های بنیادی در جامعه گردد.

به خوبی خلاصه شود. پاسخ این جمله سؤالی، متن درس است.

در این حالت معلم جدا از متن درس تفکر می کند و دانش آموز نیز همزمان با آن در پاسخ به سؤال تفکر می کند. به اشتراک گذاشتن سؤال منتهی به این می شود که ما تفکرمان را به وسیله داده های کلامی مبادله کنیم. دامنه این کاوش گری هر لحظه توسعه پیدا می کند و این یادگیری در یک دوره کاملاً مشارکت گونه تولید می شود. بنابراین در کلاس مدرسه زندگی یادگیری به یک امر اختصاصی تولیدی تبدیل می شود و مشارکتی و دو قطبی است. محصول این تولید نیز به دانش آموز و معلم تعلق دارد.

• منظور تان این است که دانش آموز خود به سمت یادگیری کشیده می شود، درست است؟

ببینید وقتی می گوئیم که محصول این تولید به دانش آموز و معلم تعلق دارد، این تعلق یک چیزی به نام عاطفه را زنده می کند. عاطفه به معنی دلبستگی و کشش درونی به یک موضوع است. این خواستن از طریق مشارکت به وجود می آید. در یک نگاه می توانیم بگوئیم که روح دانش آموز در اثر سرشار شدن از عاطفه به متن درس محبت دارد و چون خودش آن را به دست آورده است، این محبت سبب می شود که دانش توسعه پیدا کند.

• شما صفت نشاط را به عنوان یک صفت زیرین و زیربنایی اشاره کردید که پژوهشگاه می خواهد آنرا اندازه گیری کند. در یک دید کلی چه صفات دیگری را برای مدرسه زندگی قائل هستید؟

تمام صفات مولد زنده بودن مدرسه است و نتیجه زنده بودن مدرسه، نشاط، شادمانی و بهجت داخلی است. بهجت داخلی نیز آمادگی برای یادگیری است. یادگیری در یک محیط بالنده به وسیله یک انسان بزرگ که نام او را مدیر یادگیری گذاشتیم، قابل تحقق است. این مدرسه فضائی را در دانش آموزان بوجود می آورد و فردی را می سازد به اسم شهروند برتر، شهروند مؤثر تر، شهروند مسئولیت پذیر تر، شهروند کارا تر و در نهایت به وسیله چنین شهروندی برنامه چشم انداز با همه جزئیات و صفاتش محقق می شود.

• نقش پژوهشگاه آموزش و پرورش در تبیین این صفات و عملیاتی کردن آن برای مدارس چیست؟

ما تلاش می کنیم که در پیمایش میدانی محققان، تمام همت پژوهشگران را صرف کنیم تا در این زمینه قوی ترین پژوهش ها انجام گیرد تا یافته های آن قابل کار بست باشد. کار بست یافته ها در حوزه تعلیم و تربیت همان تحقق مدرسه زندگی است. پژوهش های ما پژوهش هایی است که امیدواریم در انتها به یادگیری قوی تر منتهی شود.

• به اعتقاد شما برای اینکه فاصله بین پژوهش و مدرسه کم شود چه باید کرد؟

احساسم این است آنچه ما تولید کردیم در وجود